

Sprawozdanie z III Międzynarodowej Konferencji Naukowej
„Rodzicielstwo w różnych etapach rozwoju rodziny”
Kamień Śląski, 6–7 maja 2015 r.

Rodzicielstwo jest jednym z głównych obszarów aktywności dorosłego człowieka. Przez wielu rodziców jest ono podejmowane z radością i nadzieją, że trud włożony w opiekę i wychowanie dzieci zapewni im szczęśliwe dzieciństwo oraz zaowocuje osiągnięciem przez nie sukcesu w życiu. Jakkolwiek zmiany życia społecznego wymuszają wciąż nowe spojrzenie na rodzicielstwo, to jednak zawsze wiąże się ono (i będzie się zawsze wiązało) z pełną odpowiedzialnością i permanentnością pełnienia roli rodzicielskiej.

Środowisko naukowe w kraju i zagranicą coraz częściej podejmuje rozważania nad rodzicielstwem (w różnych wymiarach), a współczesne jego postrzeganie jest następstwem refleksji człowieka nad sobą, swoim miejscem w otaczającej go i nieustannie zmieniającej się rzeczywistości społecznej. Obraz rodzicielstwa i rodziców ewoluował na przestrzeni lat, a przemiany w życiu społecznym doprowadziły współcześnie do ukształtowania się nowego wizerunku ojca i matki. Rodzicielstwo najpełniej wyraża się w rolach ojca i matki, i jest dla nich źródłem satysfakcji, poczucia spełnienia, a także źródłem samooceny. Jest też często punktem odniesienia dla porównania się z innymi ludźmi w kontekście oceny jakości własnego życia. Aktywne uczestnictwo w procesie wychowania własnych dzieci stanowi szansę rozwoju osoby dorosłej, ale również jest szansą dla dzieci na szczęśliwe dzieciństwo, prawidłowo ukształtowaną osobowość i dobry start w dorosłe życie.

Pracownicy Katedry Pedagogiki Społecznej Instytutu Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Opolskiego, którą kieruje prof. Józefa Brągiel, koncentrują swoje zainteresowania naukowo-badawcze wokół zagadnienia rodzicielstwa. Najbardziej aktualne rozważania naukowców dotyczą rodzicielstwa mądrego, rodzicielstwa trudnego, samotnego, zastępczego, borykającego się z niepełnosprawnością i wielu innych jego aspektów. Zagadnieniom tym poświęco-

ne zostały już trzy międzynarodowe konferencje naukowe. Pierwsza, w maju 2011 roku, dotyczyła „Rodzicielstwa w kontekście współczesnych przemian społecznych”. Debatowano wówczas nad takimi zagadnieniami, jak: różne oblicza rodzicielstwa (samotne rodzicielstwo, zastępcze rodzicielstwo, rodzicielstwo w rodzinach zrekonstruowanych) oraz macierzyństwo i ojcostwo (z uwzględnieniem uwarunkowań w pełnieniu ról rodzicielskich). Podjęto również problematykę rodzicielstwa w kontekście niepełnosprawności (ukazując problemy i trudności rodziców dziecka niepełnosprawnego oraz sygnalizując problemy osób niepełnosprawnych w realizacji ról rodzicielskich). Pochyleno się także nad problematyką edukacji i wspierania rodziców (w tym kultury pedagogicznej rodziców, przygotowania młodzieży do rodzicielstwa oraz instytucjonalnych form wspierania rodziców). Konferencja była spotkaniem wielu wybitnych polskich i zagranicznych przedstawicieli świata nauki i praktyki, na którym wymieniono doświadczenia oraz zaprezentowano wyników badań.

W maju 2013 roku odbyła się II Międzynarodowa Konferencja Naukowa pod tytułem „Rodzicielstwo w obliczu sytuacji trudnych”. Podobnie, jak pierwsza edycja, była zorganizowana pod honorowym patronatem Prezydenta Miasta Opola, przy współorganizacji Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Miasta Opola (urząd reprezentowany był przez Naczelnik Barbarę Strecker oraz Małgorzatę Dziwoki-Więcek i Aleksandrę Mazur, które aktywnie uczestniczyły w jej obradach). Współorganizatorem konferencji był także Wydział Edukacji Uniwersytetu w Northampton (Wielka Brytania), reprezentowany przez prof. Sue Ralph oraz prof. Philip Garner. Rozważania dotyczyły zagrożeń w realizacji rodzicielstwa (sytuacji trudnych, deprywacji, marginalizacji, kryzysów, niepełnosprawności, emigracji zarobkowej i innych). Podjęto takie szczegółowe zagadnienia, jak: rodzicielstwo w obliczu niepełnosprawności (ukazano niepełnosprawność jako wyzwanie dla rodzicielstwa, sukcesy i porażki rodziców dziecka z niepełnosprawnością a także rodziców niepełnosprawnych), rodzicielskie zaniedbania (omawiano na przykład ich źródła i konsekwencje) problemy rodzicielstwa w sytuacji dezintegracji rodziny (w tym kryzysy w rodzinie prowadzące do jej dezintegracji, dezorganizację rodziny jako źródło zagrożeń dla rodzicielstwa). Wiele uwagi – ze względu na pedagogiczny charakter debaty – poświęcono również zagadnieniom edukacji do rodzicielstwa, pomocy i wsparcia rodziców dziecka (w tym dziecka niepełnosprawnego), działaniom terapeutycznym w sytuacji zaniedbania czy interwencji kryzysowej w sytuacji zagrożenia rodziny.

W dniach 6–7 maja 2015 roku w Europejskim Centrum Konferencyjnym w Kompleksie Pałacowo-Parkowym w Kamieniu Śląskim odbyła się III Międzynarodowa Konferencja Naukowa poświęcona rodzicielstwu, którą organizo-

wała Katedra Pedagogiki Społecznej Instytutu Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Opolskiego wspólnie z Wydziałem Polityki Społecznej Urzędu Miasta Opola. Konferencji, nosiła temat: „Rodzicielstwo w różnych etapach rozwoju rodziny” i została zorganizowana, tradycyjnie już, pod patronatem honorowym prezydenta miasta Opola, a w tej edycji objęta była również patronatem medialnym TV Opole, Radia Opole oraz Nowej Trybuny Opolskiej. W organizacji konferencji współuczestniczyły również Opolski Oddział Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego i Fundacja DOM Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym w Opolu.

Komitetowi Naukowemu Konferencji przewodniczyła Józefa Brągiel, a zaproszenie do Komitetu przyjęli pedagodzy z wielu ośrodków akademickich krajowych i zagranicznych, a w tym: Anna Kwak (Uniwersytet Warszawski), Ewa Syrek (Uniwersytet Śląski w Katowicach), Bożena Matyjas (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), Barbara Kromolicka (Uniwersytet Szczeciński), Ewa Jarosz (Uniwersytet Śląski w Katowicach), Anna Weissbrot-Koziarska (Uniwersytet Opolski), Andrzej Ładyżyński, Danuta Opozda (Katolicki Uniwersytet Lubelski), Olga Chyżna (Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny w Kijowie, Ukraina), Jana Levická (Uniwersytet w Trnavie, Słowacja), Zuzana Truhlářová (Uniwersytet w Hradec Králové, Czechy), Małgorzata Orłowska (Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej). Na czele komitetu organizacyjnego konferencji stała Beata Górnicka (przewodnicząca).

Głównym celem konferencji była kontynuacja naukowej debaty, wymiany doświadczeń i prezentacji wyników badań nad rodzicielstwem w różnych etapach rozwoju rodziny. W obradach uczestniczyło blisko 100 osób, wśród których byli przedstawiciele wielu ośrodków akademickich w Polsce, między innymi: Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Szczecińskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Uniwersytetu Rzeszowskiego, Uniwersytetu Zielonogórskiego, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i innych polskich uczelni. Udział w konferencji wzięli również goście zagraniczni z takich ośrodków, jak: Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny im. M.P. Dragomanowa w Kijowie (Ukraina), Uniwersytet w Hradec Králové (Republika Czeska), Uniwersytet w Trnavie (Republika Słowacka), Katolicki Uniwersytet w Ružomberku (Republika Słowacka). Na konferencję zaproszeni zostali przedstawiciele Urzędu Miasta Opola, Wydziału Polityki Społecznej UMO, Wydziału Oświaty UMO, Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Opolu, Centrum Obsługi Administracyjnej Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Opolu, Opolskiego Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych oraz innych instytucji, w tym wielu placówek wsparcia dziennego funkcjonujących w Opolu. Wśród zaproszonych honorowych gości był prof. Marek

Masnyk – Prorektor Uniwersytetu Opolskiego, prof. Janusz Dorobisz – Dziekan Wydziału Historyczno-Pedagogicznego UO, prof. Zenon Jasiński – Dyrektor Instytutu Nauk Pedagogicznych UO, prof. Ewa Smak – Dyrektor Instytutu Studiów Edukacyjnych UO.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonał Prorektor Uniwersytetu Opolskiego. Po wystąpieniach zaproszonych gości honorowych, Kierownik Katedry Pedagogiki Społecznej Józefa Brągiel wygłosiła referat wprowadzający pod tytułem: „Rodzicielstwo w różnych fazach funkcjonowania rodziny”, w którym ukazała dynamikę rozwoju rodziny i omówiła etapy – fazy, których doświadcza rodzina w trajektorii swojego istnienia. Podkreśliła, że realizacja roli rodzicielskiej wymaga dostosowania się do wydarzeń charakterystycznych dla danego etapu rozwoju rodziny i omówiła zadania stojące przed rodzicami w poszczególnych fazach oraz problemy związane z ich realizacją. Ponadto przedstawiła zaburzenia, jakie mogą występować w płynnym przechodzeniu rodziny przez poszczególne fazy i możliwości ich przezwyciężania.

Następnie, w sesji plenarnej, wystąpili naukowcy z kraju i zagranicy, między innymi: Barbara Kromolicka (Uniwersytet Szczeciński) w referacie na temat „Rodzicielstwo na rozdrożu: praca – dom” ukazała realia wypełniania zadań rodzicielskich przez rodziców, głównie matki, w warunkach łączenia rodzicielstwa z życiem zawodowym oraz innowacyjne formy wspierania rodzicielstwa w sytuacji próby pogodzenia życia zawodowego z życiem rodzinnym. Ewa Syrek (Uniwersytet Śląski w Katowicach) w referacie „Trudne rodzicielstwo w chorobie terminalnej dziecka” podjęła zagadnienie funkcjonowania rodziców w sytuacji nieodwracalnej choroby dziecka. Podkreśliła, że choroba terminalna dziecka jako sytuacja trudna dla rodziny generuje zmiany ról rodzicielskich oraz zmiany w realizacji funkcji rodziny. Mówiła o tym, że trudy rodzicielstwa w chorobie terminalnej dziecka są złożone i wieloaspektowe, dotyczą bowiem m.in. relacji i opieki nad dzieckiem, poszukiwania wiedzy o chorobie i możliwości leczenia, wzajemnych relacji małżeńskich, stosunku do rodzeństwa dziecka chorego, relacji z dalszą rodziną, wykonywania ról zawodowych, korzystania z pomocy instytucjonalnej i pozainstytucjonalnej. Jana Levická (Uniwersytet w Trnawie, Republika Słowacka) w wystąpieniu „Syndrom zmęczonej matki”, ukazała że rodzicielstwo, a szczególnie macierzyństwo, związane jest z pozytywnymi emocjami, ale jest również zaliczane do najtrudniejszych zadań życiowych kobiety, gdyż oprócz radości i miłości do dziecka, może powodować w życiu kobiety stres, strach, skrajne zmęczenie, poczucie izolacji itd. Tę „ciemną” stronę macierzyństwa opisuje się jako „syndrom zmęczonej matki”, takiej, która z powodu zmęczenia nie radzi sobie z tą rolą. Współcześnie zagadnienie to jest analizowane przez ekspertów w krajach UE,

a w literaturze spotkać już można termin „wypalenia”, którego objawy są identyczne z zespołem zmęczonej matki. Anna Weissbrot-Koziarska (Uniwersytet Opolski) wygłosiła referat „Rodzicielstwo w sieci”, w którym zwróciła uwagę, że jesteśmy bezpośrednimi świadkami wielu procesów przeobrażających świat i modyfikujących społeczne funkcjonowanie dzieci i młodzieży oraz ich rodzin. Rozwój nowych technologii, proces globalizacji, a także przemiany makrostruktury społecznej i kulturowej oraz transformacja społeczno-kulturowa wywołują wręcz konieczność, aby zastanowić się i zadać sobie pytanie: Kto jest przyjacielem, partnerem, wychowawcą czy autorytetem dla dzisiejszej młodzieży i dzieci? Ewa Jarosz (Uniwersytet Śląski w Katowicach) w wystąpieniu „Rodzicielstwo z biciem w tle: między oficjalnym zakazem a rzeczywistością kar fizycznych” zwróciła uwagę na wielowiekową tradycję wykorzystywania przez rodziców kar fizycznych w wychowaniu, która w końcu XX wieku przestała być oficjalnie akceptowana przez społeczność międzynarodową i obecnie 44 kraje posiadają stosowny zapis prawny (w tym od 2010 roku także Polska). Prelegentka podkreśliła jednak, że od ustanowienia formalnego zakazu do faktycznego zlikwidowania zjawiska prowadzi długa, niełatwa droga. Zaprezentowała wyniki prowadzonego od kilku lat monitoringu postaw społecznych dotyczących kar cielesnych, w świetle którego ukazuje się powolna tendencja osłabiania się akceptacji społecznej, jakkolwiek stale jej poziom jest jeszcze niepokojąco wysoki.

W popołudniowej części pierwszego dnia konferencji obradowało pięć sekcji tematycznych: Sekcja 1. Etap pojawienia się dziecka w rodzinie, Sekcja 2. Etap rodzicielstwa z małym dzieckiem, Sekcja 3. Etap rodzicielstwa z dzieckiem dorastającym, Sekcja 4. Etap rodzicielstwa po opuszczeniu domu przez dziecko, Sekcja 5. Wspomaganie rodzicielstwa w różnych etapach. W sekcjach wygłoszono ponad 20 referatów, w których poruszone zostały między innymi takie kwestie, jak: przygotowanie do rodzicielstwa, adaptacja do nowych ról w rodzinie (matki, ojca, babci, dziadka), nabywanie kompetencji rodzicielskich, dylematy rodziców związane z przekraczaniem przez dziecko progów edukacyjnych (przedszkole, szkoła), relacje rodziców z dzieckiem w różnych okresach jego rozwoju, trudności rodziców w adaptacji do stałej nieobecności dziecka w domu rodzinnym (syndrom „pustego gniazda”) czy też wsparcie rodziców w zakresie opieki i wychowania dziecka. Ponadto uczestnicy konferencji mieli możliwość wzięcia udziału w warsztatach na temat: 1. Genogram w diagnozowaniu ewolucji rodziny (prowadzący – Wiesław Sikorski, UO, KPS INP UO), 2. Efektywna komunikacja w relacji rodzic–dziecko (prowadząca – Agnieszka Franczyk, KPS INP UO), 3. Terapeutyczne zabawy rodziców z dzieckiem (prowadzący – Łukasz Waleczko i Przemysław Wysocki, terapeuci Fundacji DOM w Opolu).

Podczas konferencji zorganizowana została również wystawa prac osób z niepełnosprawnością, powstających w Galerii Twórczości Artystycznej Osób Niepełnosprawnych Biały Kruk w Opolu, która stanowi jedną z form działania Fundacji DOM Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym w Opolu. Uczestnicy mogli nie tylko podziwiać obrazy i ceramikę wykonaną przez podopiecznych fundacji, ale również kupić wystawione dzieła.

Wieczorem uczestnicy konferencji zaproszeni zostali na koncert-niespodziankę, którym był recital w wykonaniu Anety Dębskiej – studentki Uniwersytetu Opolskiego, przy akompaniamencie gitarowym Pawła Kalicińskiego. Okazało się, że o rodzicielstwie można nie tylko mówić, ale można je również wyśpiewać... Koncert stał się okazją do kolejnych refleksji nad rodzicielstwem i dostarczył gościom wielu pozytywnych wzruszeń...

W drugim dniu konferencji w sesji plenarnej referaty wygłosili między innymi: Danuta Opozda (Katolicki Uniwersytet Lubelski): „Autorytet rodzicielski – szanse i zaniedbania”, która podjęła zagadnienie fenomenu autorytetu rodzicielskiego – jego źródeł oraz zmiennej obecności i udziale w procesie wychowania. Przedstawiła to na przykładzie modeli rodzicielstwa oraz orientacji wychowawczych kreowanych kulturowym wymiarem indywidualizmu i kolektywizmu, a w określaniu szans i zaniedbań w zakresie rozwoju i utrzymania autorytetu rodziców odwołała się również do kontekstu socjokulturowego oraz etapów ontogenezy i faz życia małżeńsko-rodzinnego; Grażyna Gajewska (Uniwersytet Zielonogórski) wygłosiła referat pod tytułem „Pedagogiczne wsparcie współczesnych rodziców. Uwarunkowania i możliwości rozwoju”, w którym wskazała i krótko scharakteryzowała najważniejsze uwarunkowania i bariery wspierania rodziców w realizacji ich funkcji, jak również zarysowała możliwości rozwoju pedagogicznego wsparcia rodziców we współczesnych realiach polskich ze szczególnym zwróceniem uwagi na przygotowanie akademickie pedagogów do wskazanego zadania w dwóch podstawowych polach ich zatrudniania: oświacie i pomocy społecznej. Danuta Borecka-Biernat (Uniwersytet Wrocławski) w wystąpieniu na temat „Strategie radzenia sobie w sytuacji konfliktu społecznego u młodzieży i rodziców” zaprezentowała własne poszukiwania badawcze dotyczące rodzinnej etiologii destruktywnych i konstruktywnych strategii radzenia sobie młodzieży w sytuacji konfliktu społecznego, tkwiącej w prezentowanym modelu strategii radzenia sobie przez ich rodziców w sytuacji konfliktu (prowadzone na próbie 893 osób), w świetle których dowiodła, że proces modelowania pełni istotną rolę w genezie destruktywnego i konstruktywnego sposobu radzenia sobie w sytuacji konfliktu społecznego, którego uczy się adolescent przez obserwowanie i częsty kontakt z rodzicami, którzy przejawiają taki sposób radzenia sobie w konflikcie spo-

łecznym. Miroslav Mitlöhner i Ondřej Štěch (Uniwersytet w Hradec Králové) poruszyli trudne zagadnienia dotyczące kontrowersyjnych kwestii związanych ze współczesnym rodzicielstwem. W referacie zatytułowanym „Macierzyństwo surogatowe w świetle prawa karnego w Republice Czeskiej” zwrócili uwagę na fakt, że coraz częstsze są przypadki sztucznej ingerencji w poczęcie człowieka, w tym korzystanie z matki zastępczej (surogatki). Autorzy twierdzą, że coraz częściej staje się to jedynym sposobem, aby posiadać własne potomstwo, ale w Czechach – podobnie jak w wielu innych miejscach na świecie – nie istnieją ramy prawne regulujące ten rodzaj macierzyństwa zastępczego. Problem ten wymaga dokonania pogłębionych analiz i podjęcia odpowiednich regulacji prawnych. Natomiast Olena Matwijkeno z Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego w Kijowie w referacie „Podnoszenie poziomu kultury pedagogicznej jako wsparcie rodziców w pełnieniu ról rodzicielskich wobec dziecka w wieku szkolnym” ukazała możliwości kształtowania kultury pedagogicznej rodziców, co stanowi ważny warunek wychowania i socjalizacji dziecka. Odnosząc swoje rozważania do warunków współczesności ukraińskiej, podkreśliła jednak, że podnoszenie poziomu kultury pedagogicznej jest ważnym elementem efektywnej realizacji swoich rodzicielskich zadań na całym świecie.

Po południu, prowadząca obrady, Beata Górnicka, dokonała podsumowania konferencji. Podkreśliła, że rodzicielstwo stanowi integralny element funkcjonowania rodziny w różnych etapach jej rozwoju: od pojawienia się dziecka w rodzinie, poprzez rodzicielstwo wobec dziecka małego, stopniowo dorastającego, aż po moment usamodzielniania się dziecka i opuszczenia przez nie domu rodzinnego. W każdym z tych etapów rodzice mają wiele ważnych zadań do spełnienia, co wynika z jego ciągłości. Zwróciła również uwagę na fakt, że w wielu sytuacjach rodzicom potrzebne jest wspieranie w wypełnianiu ich funkcji rodzicielskich, do czego zobowiązani są między innymi przedstawiciele świata nauki, którzy między innymi podczas konferencji poświęconej rodzicielstwu przyczyniać się mogą do wypracowania nowych form tego wsparcia, upowszechnianych i realizowanych w praktyce.

Konferencję zamknęła Kierownik Katedry Pedagogiki Społecznej INP UO, prof. Józefa Brągiel. Wielu uczestników III Międzynarodowej Konferencji Naukowej, zainspirowanych toczącą się przez dwa dni debatą na temat rodzicielstwa, wyjechało z zamiarem powrotu na czwartą jej edycję, za dwa lata. I z nadzieją na kolejne spotkanie w Kamieniu Śląskim...

Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji
„Optymalizowanie profilaktyki społecznej i resocjalizacji
Tradycja, współczesność, perspektywy”
Wrocław 26–27 listopada 2014 roku

W dniach 26–27 listopada 2014 r. w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „Optymalizowanie profilaktyki społecznej i resocjalizacji. Tradycja, współczesność, perspektywy”. Konferencję zorganizował Zakład Resocjalizacji, a jej współorganizatorami byli: Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej we Wrocławiu, Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Resocjalizacji, Dolnośląskie Stowarzyszenie Kuratorów Sądowych Frontis, Oddział Dolnośląski Polskiego Towarzystwa Higieny Psychiczej oraz Wrocławski Oddział Polskiego Towarzystwa Penitencjarnego. Honorowy patronat nad wydarzeniem objęli Rektor Uniwersytetu Wrocławskiego prof. Marek Bojarski oraz Przewodniczący Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk prof. Bogusław Śliwerski. Otwarcia konferencji dokonali Rektor Uniwersytetu Wrocławskiego Dziekan Wydziału Nauk Historycznych prof. Elżbieta Kościk oraz prof. Danuta Kowalczyk.

Punktem wyjścia konferencji była refleksja na temat czterdziestu lat funkcjonowania Zakładu Resocjalizacji Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego. Wydarzenie stanowiło niepowtarzalną okazję do wymiany poglądów zarówno teoretyków, jak i praktyków zajmujących się tematyką resocjalizacji. Swoją obecnością na konferencji zaszczyliło wiele uznanych autoritetów, reprezentujących tę subdyscyplinę naukową, wśród których znaleźli się między innymi przedstawiciele z Polski, Czech i Ukrainy. Przyjazny klimat sprzyjał rozważaniom merytorycznym uczestników konferencji.

Obrazy w sekcjach tematycznych dotyczyły: profilaktyki niedostosowania społecznego, resocjalizacji nieletnich, metod pracy penitencjarnej oraz penitencjarystyki i probacji w aspektach prawno-kryminologicznych i społecznych.

W sesji plenarnej pierwszy głos zabrał Adam Szecówka. W wystąpieniu „Czterdziestolecie Zakładu Resocjalizacji w Uniwersytecie Wrocławskim” przybliżył uczestnikom konferencji historię Zakładu Resocjalizacji oraz dokonania jego pracowników. Autor w sposób chronologiczny opowiedział jak rozwijał się Zakład Resocjalizacji na przestrzeni lat oraz co stanowiło największe sukcesy jego pracowników. Przedstawił zainteresowania naukowe jego czołowych przedstawicieli oraz opisał inicjowane przez Zakład wydarzenia. Przybliżył również ideę organizowanych obozów archeologicznych dla podopiecznych zakładów poprawczych wraz z wskazaniem jej istotnego waloru dla pracy terapeutycznej.

Marek Konopczyński zaprezentował uwagi na temat „Trzy pedagogiki resocjalizacyjne na przełomie wieków”. Omówił koncepcje interakcyjne oraz koncepcje kognitywne. Stwierdził, iż podstawy poszukiwań nowej pedagogiki powinny skupiać się wokół poprawy funkcjonowania instytucji penitencjarnych i poprawczych nieposiadających mocy socjalizacyjnej. W tej części wystąpienia zebrani uczestnicy zostali zapytani o to, czy można uspołecznic kogoś w warunkach niespołecznych? Mówca zwrócił uwagę na wysoki odsetek recydywy w polskich więzieniach, a także koszty utrzymania więźnia. Zmian wymaga również podejście do kary: odejście od stanowiska kary retrybutywnej w stronę efektywnych rozwiązań. W ostatniej części swojego wystąpienia referent odniósł się do resocjalizacji korekcyjnej i jej wymiarów: teoretycznego, metodycznego, zasobów i tożsamości jako kategorii resocjalizacyjnej. Autor wystąpienia podkreślił, że zasoby, talenty, kompetencje, umiejętności, pasje, zdolności są sterownikami, kotwicami ról życiowych i społecznych jednostki. Przedstawił założenia niezwykle ciekawego projektu „Tatuaze Wolności”, który ma pomóc zresocjalizowanym osobom ponownie wystartować w życiu, bez śladów przypominających im o błędach młodości.

Kolejnym mówcą był Marek Heine, który przedstawił temat „Ewolucja modelu kształcenia pedagogów resocjalizacyjnych a nabywanie przez nich kompetencji zawodowych”. Prelegent mówił o dyspozycjach do nabywania kompetencji studenckich. Niestety, coraz częściej można zauważyć, że studenci nie mają pasji, które mogłyby później fascynować ich podopiecznych.

Następnie głos w toczących się obradach sesji plenarnej zabrał Andrzej Baładynowicz. W wystąpieniu „Probacyjna sprawiedliwość karząca w miejsce zdehumanizowanej resocjalizacji osadzonej na przymusie i wtórnej stygmatyzacji” podkreślił, że bez wartości nie można mówić o prawach. Resocjalizacja wymaga umiejętności myślenia, działania. Pojawiło się odwołanie do treści i form samoświadomości społecznej Zbigniewa Zaborowskiego. Trafna

wyduje się teza, że człowiek otwiera swój świat dla osoby, która chce ją resocjalizować w sytuacji, gdy otrzymuje wsparcie.

Kolejne referaty zaprezentowali przedstawiciele Instytutu Służby Więziennej w Kijowie, Yevgen Barach, Liudmyka Knedel oraz Liudmyła Dubchak – „Nowoczesne tendencje w polityce penitencjarnej Ukrainy”. Elżbieta Łuczak i Władysław Łuczak w swoim wystąpieniu apelowali o skuteczną resocjalizację penitencjarną. Przybliżyli uwarunkowania małej efektywności oddziaływań resocjalizacyjnych. Autorka wystąpienia przedstawiła ponadto główne założenia dotyczące doskonalenia polskiego systemu penitencjarnego, jego efektywności, wynikające z badań własnych. Kolejna prelegentka – Krystyna Ostrowska – mówiła o perspektywach resocjalizacji w świetle psychologii pozytywnej. Jako ostatni w sesji plenarnej wystąpił Piotr Kwiatkowski z tematem „Profilaktyka i resocjalizacja w kontekście postępów neurogenetyki”.

Sekcja pierwsza, której moderatorami byli Jacek Kurzępa i Mariusz Jędrzejko, poświęcona była profilaktyce niedostosowania społecznego. Prelegenci tej sekcji dyskutowali na tematy dotyczące profilaktyki zachowań ryzykownych w środowisku lokalnym, socjalizacji nieletnich do gangów, działań służb socjalnych, między innymi pracowników socjalnych i kuratorów społecznych. Obrady dotyczyły również adaptacji dziecka w pogotowiu rodzinnym czy socjoterapii w oddziaływaniach profilaktyczno-resocjalizacyjnych. Zagraniczny kontekst rozważań skupiał się wokół przeglądu brytyjskich programów prewencyjnych skierowanych do nieletnich oraz poradnictwa i form pracy z uzależnionymi w Brnie. Głosy w dyskusji zabrali: Karolina Kmieciak-Jusięga – „Profilaktyka zachowań ryzykownych w środowisku lokalnym w perspektywie teorii i praktyki”, Agnieszka Sołbut – „Pomocniczość vs. pozornosc działań służb społecznych w odniesieniu do rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty”, Emilia Wołyniec – „Wybrane brytyjskie programy prewencyjne skierowane do nieletnich”.

Druga sekcja tematyczna obradowała pod kierunkiem Marka Konopczyńskiego i Marka Heinego. Prelegenci zajmowali się zagadnieniem resocjalizacji nieletnich: Justyna Kusztal – „Zasada dobra dziecka w polskim postępowaniu w sprawach nieletnich”, Bogdan Stańkowski – „Pedagogika resocjalizacyjna adolescentów nieprzystosowanych społecznie”, Agnieszka Barczykowska – „Zastosowaniu modelu R-N-R (Risk- Need- Responsivity) w diagnostyce resocjalizacyjnej”, Elena Karpuszenko – „Wartość dotrzymywania słowa u pokolenia XXI w.”, Małgorzata Oleniacz – „Badania etnograficzne w resocjalizacji”. Na zakończenie obrad tej sekcji przedstawiciele Dolnośląskiego Stowarzyszenia Kuratorów Sądowych Frontis wypowiedzieli się na temat nadzoru nad nieletnimi w świetle obowiązujących regulacji prawnych.

Trzeciej sekcji tematycznej, która obradowała na temat metod pracy penitencjarnej, przewodniczyły Elżbieta Łuczak i Janina Florczykiewicz. Poszczególne wystąpienia zaprezentowali: Sławomir Przybylski – „Od krnąbrnych izolowanych przestępców do niebezpiecznych więźniów”, Krzysztof Biel – „Gotowość skazanych kobiet i mężczyzn do resocjalizacji”, Eliza Mazur – „Rola indywidualnego programu oddziaływania w resocjalizacji”, Anna Fidelus – „Readaptacja społecznych skazanych”, Marek Kalaman – „Edukacja więźniów na poziomie studiów wyższych”, Janina Florczykiewicz – „Badania nad zastosowaniem kreacji wizualnej w realizacji celów resocjalizacji”.

Czwarta sekcja, skupiona wokół zagadnienia „Penitencjarystyka i probacja w aspektach prawno-kryminalnych i społecznych”, obradowała pod przewodnictwem Andrzeja Baładynowicza i Andrzeja Węglińskiego. Tematyka kolejnych wystąpień: Andrzej Węgliński – „Zasoby osobiste i kompetencje zawodowe kuratorów sądowych i pracowników socjalnych niezbędne w pracy z osobą dozorowaną z problemem alkoholowym”, Beata Zając – „Sytuacja osób opuszczających zakłady karne”, Anna Chańko – „Stygmat społeczny kobiety, która odbyła karę pozbawienia wolności”, Krzysztof Dziejnik – „Motywatory do podjęcia pracy w Służbie Więziennej przez funkcjonariuszy działu ochrony”, Monika Podczasik – „Badania nad kondycją psychofizyczną pracowników więziennictwa”, Paweł Kobes – „Przesłanki warunkowego przedterminowego zwolnienia stosowanego wobec młodocianych”.

Kolejny dzień konferencji przyniósł obrady w trzech sekcjach. Pierwsza, prowadzona przez Jacka Kurzępę, dotyczyła problematyki pracy resocjalizacyjnej i jej metod. W tym zakresie Małgorzata Michel analizowała kwestię: „Czy najpierw mamy do czynienia z osobą wykluczoną, czy też to przestrzeń jest wykluczona i jednostka w nią wchodzi?”, Filomena Fórman – „Koncepcja pracy z dzieckiem w pogotowiu rodzinnym”, Katarzyna Korona – „Zalety socjoterapii w oddziaływaniach profilaktyczno-resocjalizacyjnych”, Monika Kurzynoga – „Profesjonalizm, pasja i powołanie społecznych kuratorów sądowych”.

W drugiej sekcji, prowadzonej przez Marka Konopczyńskiego i Marka Heinego, poszczególne wystąpienia dotyczyły tematyki: Liliana Kołodziejczak – „Metody pracy preferowane w niepublicznych placówkach opiekuńczo-wychowawczych”, Arkadiusz Kamiński – „Funkcjonowanie społeczne nieletnich na terenie młodzieżowych ośrodków wychowawczych”, Barbara Jezierska – „Funkcjonalność instytucji resocjalizacji dla nieletnich”.

W trzeciej sekcji tematycznej obradom na temat metod pracy penitencjarnej przewodniczyły Elżbieta Łuczak i Janina Florczykiewicz. Głos zabrali: Monika Badowska-Hodyr w wystąpieniu „Wybrane aspekty wykonywania kary pozbawienia wolności wobec uwięzionych rodziców”, Emilia Sokołowska

„Prospołeczna postawa więźniów”, Edward Muzeja – „Współczesna praktyka resocjalizacyjna wobec osób pozbawionych wolności na przykładzie Zakładu Karnego Nr 1 we Wrocławiu”, Sławomir Grzesiak – „Ewentualne konflikty i ryzyka w pracy penitencjarnej wychowawców”.

W czwartej sekcji poświęconej penitencjarystyce i probacji przewodniczyli Andrzej Bałandynowicz i Andrzej Węgliński. Wystąpienia zaprezentowali: Anna Kieszkowska – „Efektywność reintegracji społecznej w oparciu o inkluzyjno-katalaktyczny model pracy z osobami wykluczonymi społecznie”, Maria Łukaszek – „Sytuacja mężczyzn odbywających karę pozbawienia wolności i ich stosunek wobec partnerek życiowych i seksualnych”, Arkadiusz Urbanek – „Zaburzenia procesu socjalizacji dzisiejszych recydywistów penitencjarnych w perspektywie możliwości wczesnej interwencji instytucjonalnej”, Beata Boćwińska-Kiluk – „Zachowania autoagresywne u osób uwięzionych”.

Po obradach w sekcjach tematycznych nastąpiło krótkie podsumowanie. Moderatorzy przybliżyli główne tezy postawione w każdej z grup, po czym zamknięto część oficjalną konferencji zamknięto a goście zostali zaproszeni na wycieczkę z przewodnikiem po Wrocławiu.

Agnieszka Sołbut, Emilia Wołyniec, Uniwersytet w Białymstoku

Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej
„Pedagog jako animator w przestrzeni życia społecznego”
Lipowy Most, 31 maja – 2 czerwca 2015

W dniach 31 maja – 2 czerwca 2015 r. odbyła się w Lipowym Moście koło Białegostoku Ogólnopolska Konferencja Naukowa pod hasłem „Pedagog jako animator w przestrzeni życia społecznego”, zorganizowana przez Zakład Pedagogiki Społecznej, Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku.

Celem tego spotkania była debata poświęcona aktywności na rzecz środowiska lokalnego oraz roli pedagoga społecznego w inicjowaniu i animowaniu takiej aktywności. Zamierzeniem organizatorów była dyskusja nad możliwościami i barierami w aktywizowaniu osób w przestrzeni ich życia. W nawiązaniu do tradycji pedagogiki społecznej ważnym elementem spotkania była prezentacja form aktywności odpowiadających współczesnym odmianom wspólnot lokalnych, powstających w wyniku intensywnych zmian społeczno-kulturowych.

Konferencja, obok okazji do naukowej dyskusji, stworzyła również warunki sprzyjające integracji środowiska pedagogów społecznych. Odbyło się spotkanie Członków Zespołu Pedagogiki Społecznej, zainicjowane przez prof. Tadeusza Pilcha – Przewodniczącego Zespołu Pedagogiki Społecznej, który zainicjował powołanie Ruchu Pedagogów Społecznie Zaangażowanych. Celem Ruchu ma być aktywna postawa jego członków piętnująca nierówności społeczne oraz promująca działania na rzecz drugiego człowieka. Istnieje, według Tadeusza Pilcha, konieczność ukazania i wzmocnienia roli pedagoga społecznego, poprzez odwołanie się do korzeni polskiej pedagogiki społecznej, do jej prekursorów – Heleny Radlińskiej, Aleksandra Kamińskiego, Ryszarda Wro-

czyńskiego. Zaakcentowana została potrzeba przypomnienia i prezentacji dotychczasowego, chlubnego dorobku pedagogiki społecznej w Polsce oraz podkreślenia szczególnej misji społecznej przypisanej pedagogice oraz pedagogom społecznym. Krytyczna analiza sytuacji współczesnego świata, zagrożeń płynących z procesów globalnego i lokalnego rozwoju społeczeństwa podjęta przez szeroko rozumiane grono pedagogów społecznych, zaowocowała inicjatywą powołania Ruchu do istnienia.

Ogólnopolską Konferencję Naukową pod hasłem „Pedagog jako animator w przestrzeni życia społecznego” otworzył prof. Mirosław Sobiecki, Dziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku, Kierownik Zakładu Pedagogiki Społecznej, który powitał gości oraz podkreślił znaczenie podjętego tematu w perspektywie aktualnego dorobku pedagogiki społecznej.

Obrazy konferencji przybrały formę zarówno sesji plenarnych, jak i dyskusji w sekcjach, wokół zaproponowanych kwestii:

- animacja społeczno-kulturowa w rzeczywistości XXI wieku w perspektywie pedagogiki społecznej,
- pedagogika społeczna w optymalizacji potencjału środowiska lokalnego,
- aktywne obywatelstwo jako element życia wartościowego,
- kompetencje pedagoga społecznego w organizowaniu społeczności lokalnych,
- motywy indywidualne i warunki społeczne wyzwalania, aktywizowania sił społecznych,
- diagnozowanie i projektowanie działań na rzecz człowieka w zróżnicowanych środowiskach życia,
- „dobre praktyki” w społeczności lokalnej – idea i praktyka społeczna.

Propozycje tematyczne debat miały na celu wyeksponowanie najważniejszych zagadnień związanych z osobą pedagoga społecznego i jego roli jako animatora w przestrzeni życia społecznego. Przyjęty zakres tematyczny konferencji znalazł pełne odzwierciedlenie w dyskusjach oraz autorskich narracjach jej uczestników, zarówno pierwszego jak i drugiego dnia obrad plenarnych. Zaproszeni Goście podczas dyskusji plenarnych oraz rozmów w obrębie paneli tematycznych podejmowali kwestie odpowiadające przyjętemu tematowi konferencji, ukazując zjawiska zachodzące w globalnym świecie, w przestrzeni życia społecznego współczesnego człowieka, które dotyczą jednostkę i stawiają przed nim nowe, nieznane dotąd zadania.

Pierwszą sesję plenarną otworzyli prowadzący ją Ewa Syrek, Jerzy Mrdzewski i Jerzy Nikitorowicz. Wystąpienia tej części obrad rozpoczęła Maria Mendel, która wygłosiła referat na temat kwestii postanimacji w postdemokracji. Drugim prelegentem był Mariusz Cichosz, który zwrócił uwagę na

animację społeczno-kulturową w obszarze pedagogiki społecznej, w kontekście tradycji i współczesnych wyzwań. Wiesław Theiss odniósł się do kategorii „miejsca pamięci”. Ostatni głos w tej części obrad należał do Krystyny M. Błęszyńskiej, która przedstawiła rolę animacji społeczno-kulturalnej w rekonstrukcji kapitału społecznego w ponowoczesności.

Drugą część obrad plenarnych pierwszego dnia konferencji prowadzili Barbara Smolińska-Theiss, Tadeusz Pilch oraz Jerzy Halicki. Pierwszy referat wygłosiła Ewa Syrek, która poruszyła zagadnienie współpracy międzysektorowej w środowisku lokalnym na rzecz promocji zdrowia. W kolejności wystąpił Jerzy Nikitorowicz, zwracając uwagę odbiorców na potrzebę rewitalizacji w przestrzeni życia społecznego, na znaczenie heterologii i kosmopolityzmu. Z kolei wystąpienie Agaty Cudowskiej poświęcone było zagadnieniu pedagoga-wolontariusza jako kreatora dialogicznej przestrzeni spotkania z innymi. Refleksje na temat tożsamości pedagoga społecznego podjął Piotr Petrykowski w referacie „Pedagog społeczny – ja, czyli kto?”.

Moderatorami trzeciej debaty plenarnej, która odbyła się drugiego dnia konferencji byli Maria Mendel, Wioleta Danilewicz oraz Mirosław Sobecki. Debata rozpoczęła Krystyna Marzec-Holka wystąpieniem „Peryferie edukacyjne a »syndrom pustej szkoły«”. W tej części referat wprowadzający do dyskusji wygłosił również Marek Konopczyński, prezentując zagadnienia z obszaru pedagogiki resocjalizacyjnej w działaniu. Małgorzata Halicka i Jerzy Halicki podzielili się doświadczeniami na temat diagnozowania i projektowania działań na rzecz kobiet w starszym wieku doświadczających przemocy.

Ważnym elementem konferencji stała się propozycja organizatorów dotycząca przebiegu obrad w sekcjach tematycznych. Dyskusję podczas sesji panelowych rozpoczynały wystąpienia wprowadzające. Uczestnikom konferencji zaproponowano cztery tematy do dyskusji. Tematyka pierwszego panelu dyskusyjnego dotyczyła animacji społeczno-kulturowej w rzeczywistości XXI wieku w perspektywie pedagogiki społecznej. Moderatorami tej sekcji byli Barbara Smolińska-Theiss i Tadeusz Pilch. Wystąpienie wprowadzające pt. „W poszukiwaniu teoretycznych ram edukacji i animacji”, przedstawili pracownicy Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Głosy w dyskusji koncentrowały się wokół problematyki potencjalnych obszarów animacji, kwestii duchowego wykształcenia i duchowości w wychowaniu a także wyzwalania sił społecznych. Poruszono również zagadnienia związane z tożsamością animatora oraz problematykę poczucia wspólnotowości. Zwrócono uwagę na rolę pedagoga resocjalizacyjnego we współczesnym świecie oraz na ekonomię społeczną w środowisku lokalnym. Dyskutowano o animacji społeczno-kulturalnej, poruszono kwestie pomocy i samodzielności. Odniesiono

się do zadań stojących przed pedagogami społecznymi jako inspiratorami różnych form świadomości społecznej. Podjęto również zagadnienia dotyczące doświadczeń liderów lokalnych w aktywizowaniu sił społecznych.

Druga debata toczyła się wokół „Roli instytucji edukacyjnych w kształtowaniu kompetencji animacyjnych” a moderatorami byli Danuta Urbaniak-Zając i Jacek Piekarski. Referat wprowadzający przedstawiła Ewa Ogrodzka-Mazur na temat „Szkoła z polskim językiem nauczania z perspektywy oczekiwani edukacyjnych uczniów żyjących w zróżnicowanej kulturowo Europie”. Głosy w dyskusji skupione były wokół problematyki uczestnictwa społecznego przyszłych pedagogów i ich kompetencji społecznych. Rozmawiano o wyzwaniach stojących przed nauczycielem-animatorem działań w środowisku lokalnym, w tym także w środowisku zróżnicowanym kulturowo. Podnoszono kwestie zadań animatora kultury we współczesnej rzeczywistości edukacyjnej oraz warunkowań aktywności pedagogów a także rodziców.

Drugiego dnia uczestnicy konferencji uczestniczyli w dwóch równoległe toczących się debatach panelowych. Debata trzecia, której moderatorami byli Ewa Syrek i Marek Konopczyński, dotyczyła „Działań na rzecz człowieka w zróżnicowanym środowisku życia”. W tej części dyskusja koncentrowała się wokół wystąpienia Ewy Jarosz na temat: „Aktywne obywatelstwo dzieci – wartościowe życie dzieci i wartościowe społeczeństwo”. Prelegenci podjęli szereg ważnych kwestii, między innymi: odpowiedzialności jako kategorii rewitalizującej przestrzeń życia społecznego, prospołecznego charakteru pracy pedagoga społecznego, przestrzeni budowania potencjału społecznego w środowisku lokalnym. Poruszono problematykę resocjalizacji w zakładzie karnym oraz animacji artystycznej w grupach defaworyzowanych. Rozmówcy odnieśli się też do zadań kuratora sądowego jako animatora w przestrzeni życia społecznego.

Tematem czwartego panelu była „Pedagogika społeczna w optymalizacji potencjału rodziny”. Dyskusję wokół tej problematyki prowadzili Maria Mendel i Wiesław Theiss. Uczestnicy poruszyli ważne kwestie związane z diagnozą i projektowaniem działań społecznych z rodzinami ryzyka. Ponadto dyskusja dotyczyła form wsparcia rodzin oraz zadań instytucji wspierających rodzinę w środowisku lokalnym. Wiele istotnych refleksji pojawiało się wokół dziecięcych doświadczeń w percepcji dorosłych dzieci migrantów oraz w związku z pracą – mentoringiem – ukierunkowaną na zaniedbane dzieci pochodzące z rodzin migracyjnych. Rozmówcy zwrócili uwagę na źródła warunkujące ojcostwo oraz na możliwości kreowania dobrych międzypokoleniowych relacji.

Referaty wprowadzające podczas sesji plenarnych i paneli dyskusyjnych zaprezentowane podczas konferencji oraz tocząca się dyskusja potwierdziły potrzebę spotkań o podobnej formule. Prowadzony dyskurs charakteryzował się

wielością przedstawionych zagadnień i bogactwem treści. Prelegenci wygłosili interesujące referaty, przedstawiali cenne głosy w dyskusji. Poruszana tematyka okazała się wartościowa i inspirująca do dalszych badań naukowych, a także do projektowania działań w zróżnicowanym środowisku życia. Wskazywali, że poruszone kwestie stanowiły jedynie wycinek rzeczywistości, który wymaga pogłębienia w toku dalszych analiz naukowo-badawczych, dyskusji i spotkań podczas kolejnych konferencji naukowych.

Joanna Sacharczuk, Tomasz Sosnowski, Uniwersytet w Białymstoku